

A könyvtáros Mátray Gábor

Születésének 200. évfordulóján emlékezünk meg Mátray Gáborról, a Széchényi Könyvtár őréről, aki az elmúlt században 38 évig állt a könyvtár szolgálatában. Tevékenysége egész korszakot fog át: pályája a reformkorban indult, s a forradalom és szabadságharc után felölelte az önkényuralom teljes korszakát és a kiegyezés utáni korszak közel egy évtizedét. Embert próbáló időkét élt át, nemcsak tanuként, hanem cselekvő résztvevőként. Tette, amit kellett, amit a nemzeti kultúra érdekei megkívántak, majd tette, amit lehetett, amit a körülmények és lehetőségek számára és az ügy számára, amelyet szolgált, megengedtek. Az 1877-ben elhangzott akadémiai emlékbeszéd így összegezte életét: „Tevékeny, érdemes hazafi, ki nem a dicsők, de mindenesetre a leghasznosabbak egyike volt.”

Mátray Gábor 1797. november 23-án született Nagykátán, Pest megye területén. Apja, a német származású Rothkrepf József községi néptanító volt, e családi nevet viselte fia is 1837-ig. Anyja magyar, s Mátray egy későbbi írásában büszkén vallja magát magyar anyanyelvűnek. A család 1804-ben Pestre költözik – az apa egy pesti magyar iskolában nyer alkalmazást – így Mátray Gábor a tanulmányait Pesten végzi. Zenei tehetsége hamar megmutatkozik: 12 éves, amikor első zene-művét írja. (Magyar nótákat.) A zeneszeretet egész életén át végigkíséri, e téren kifejtett munkássága – zenetörténeti kutatások, a Nemzeti Zenede igazgatása, zeneszerzés, a magyar prozódia megalapozása – későbbi tevékenységének jelentős részét alkotja. Pályaválasztásában a kor szokását követi: jogot tanul, 1817-ben jegyzői vizsgát tesz. Közben szoros kapcsolatba kerül a pesti magyar színjátszó társasággal, darabokat fordít, zenét szerez, hangszerel. Jelentős fordulat életében, amikor 1817 őszén a gróf Széchényi család szolgálatába szegődik: Széchényi Ferenc fia, Széchényi Lajos családjánál lesz nevelő. Az itt eltöltött 13 év döntő módon hatott fejlődésére. A grófi család könyvtára, melyet ő rendezett és gyarapított, valamint a gyakori bécsi tartózkodások bőséges alkalmat adtak az önművelésre, látóköre szélesítésére. A kultúrapártoló Széchényi Lajos gróf pesti, sopronhorpácsi és bécsi palotájában mindennaposak voltak a színelőadások, a zene és a tánc. E környezetben az ifjú Mátray bizonyára elemében érezte magát. Szüntelen gyarapodó ismeretei publikálásra készítették: az 1820-as években már cikkei jelentek meg a Tudományos Gyűjtemény és a Hasznos Mulatságok c. folyóiratokban. A Széchényi család hazafias szelleme, Széchényi István reformeszméinek hatása érlelhették meg elhatározását, hogy cselekvőleg vegyen részt a kibontakozó magyar reformmozgalomban. 1830-ban megválik a Széchényi-családtól. Pesten ügyvédi vizsgát tesz, de nem folytat ügyvédi gyakorlatot, hanem a reformkori Pest kulturális életének aktív részese és szervezője lesz. Zenei tehetsége, a színművészet iránti vonzódása, az irodalom és történelem szeretete, a magyar múlt értékeinek felkutatása és megőrzése iránti lelkes buzgalma a kultúra számos területén kínált számára tennivalót, s ő élt is a lehetőségekkel. Ő indította meg és szerkesztette 1833–1841 között az első magyar szépirodalmi lapot, a Regélőt és

társlapját, a Honművészt, s ezekben számos ismeretterjesztő cikket közölt. Úttörő szerepet vállalt a hazai zeneoktatás megindításában, bábáskodott a születő Nemzeti Színház körül, létrehozta az első magyar képcsarnokot, összeállította és kiadta ennek katalógusát, mely hazánkban szintén első a maga nemében.

A Széchényi Könyvtárral először akkor került kapcsolatba, amikor elhagyni szándékozott nevelői állását, és Pesten kenyérkereset után kellett néznie. Scriptori, azaz írnoki állásért folyamodott a könyvtárban, s ehhez Horvát Istvánnak, a jeles történésznek, a könyvtár őrének segítségét kérte. Az állást akkor nem kapta meg, de 1837-ben József nádor őt nevezi ki a Nemzeti Múzeum számára megvásárolt Jankovich Miklós-féle gyűjteménnyel foglalkozó bizottság jegyzőjévé. E megtisztelő megbízás végülis egy ideiglenes jellegű rapidíjas írnoki állássá vált, melynek keretében a mintegy 30.000 tételből álló könyv- és kéziratgyűjteményt kellett Mátraynak jegyzékbe foglalnia. E roppant munkát egy végleges állás elnyerése reményében vállalta, s négy év alatt teljesítette is.

Amikor Mátray Gábor ezt a megbízást kapta, már 40 éves, irodalmi-tudósi-kultúraszervezői tevékenysége révén a főváros ismert embere, a tudományos akadémiának levelező tagja. Sokoldalúsága révén nyugodtan nevezhetjük polihisztornak. Nyelvismerete széleskörű: latin, német, francia és olasz nyelven ír és beszél, ismeretei vannak a görög nyelvből. Új állásában nyújtott teljesítményével igen elégedettek voltak, így a Jankovich-gyűjtemény feldolgozása után Horváth István továbbra is maga mellett tartotta. Díjazása ezután is igen szerény, s az állás változatlanul ideiglenes jellegű. Horvát mellett Mátray részben szakmai, de nagyjából adminisztratív feladatokat látott el, hiszen alkalmazásának célja is Horvát István tehermentesítése volt. Az évek során azonban mégiscsak ő lett a könyvtár második embere, és mikor 1846-ben Horvát meghalt, nem volt kétséges, hogy Mátray lesz az utód, a könyvtár őrének kijelölési jogát gyakorló Széchényi-család meleg ajánlásával.

Mátray Gábor életrajzírói a könyvtárosságot felvállaló Mátray pályáján törésként értékelik ezt az elhatározást. Az addig igen aktív és színes életet élő férfi ettől kezdve valósággal bezárkózik a könyvtár, ill. a múzeum falai közé, s a könyvtár dolgain kívül csak a Nemzeti Zenedével foglalkozik, melynek haláláig igazgatója marad. A megállapodottság jele, hogy ekkor szánja el magát a családlapításra. 1846-ban, tehát közel ötven évesen nősül, felesége egy háromgyerekes özvegyasszony. A közélettől visszahúzódik, a napi könyvtári munkán kívül tudósi tevékenysége is elsősorban történeti és bibliográfiai jellegű. Egyesek Mátray mindig is meglévő rendszerező hajlamával magyarázzák a pályamódosítást, mely a könyvtári munkában valósággal magára talált. Ebben bizonyára van igazság, de e visszahúzódás lehetséges okát mégis a fölötte elhangzó akadémiai emlékbeszéd közelítette meg jobban. Eszerint Mátray csaknem minden téren úttörő volt, a kezdet nehézségeivel küzdő, mindent tenni-vállalni akaró hazafi, akit az utána jövő nemzedék tehetségben, szakszerűségben még életében túlszárnyalt. Mátray ezért élete második felében a könyvtári munkában találta meg azt a területet, ahol bőven kamatoztathatta nagy műveltségét, nyelvtudását, rendszerező hajlamát, az alaposág, a pontosság szeretetét. Mint reformkori kultúra-szervezői tevékenységét, könyvtári munkáját is a nemzet érdekében végzett szolgálatnak fogta fel, s ennek mindig kötelességtudóan és becsülettel igyekezett eleget tenni. Működése egy egész korszakot jelent a Széchényi Könyvtár életében.

Az újonnan kinevezett könyvtári őrnek ez az állás megtiszteltetés és súlyos kötelezettség is volt egyben. Elfoglalhatta 5 szobás szolgálati lakását az akkor elkészült Nemzeti Múzeum épületében, de azonnal hozzá is kezdhették egy nehéz fizikai és szellemi munkához: a könyvtár beköltöztetéséhez a múzeum épületébe. A könyvtár teljes állománya ugyanis az 1838-as pesti árvíz óta a Ludoviceum épületében volt elhelyezve, nagyrészt beládázva. A több, mint 100.000 kötetes gyűjteményt egyetlen szolgáló segítségével kellett szétválogatni, rendezni és felállítani. Miután a könyvtár patrónusa, József nádor 1847-ben meghalt, nem volt, aki a könyvtár ügyét valóban szívén viselte s az újjárendezéshez és feldolgozáshoz a szükséges feltételeket biztosította volna. Mátray hiába reménykedett segítségben, a könyvtár évtizedek óta üres segédőri állását csak 1860-ban töltötték be, s 1865-ben kapott a könyvtár egy őrnöki státust. Mátray tehát 14 éven keresztül gyakorlatilag egyedül birkózott e roppant feladattal, mely valóban emberfeletti erőfeszítést, áldozatos munkát kívánt. A könyvtár pedig folyvást gyarapodott is, a költöztetés mellett egyidejűleg kellett átvennie és jegyzékbe foglalnia Horvát István több tízezer egységből álló magánkönyvtárát.

A rendezés megkezdése előtt Mátray széleskörűen tájékozódott: meghozatta a bécsi udvari könyvtár, a prágai egyetemi könyvtár és a müncheni bajor királyi könyvtár felállítási és katalogizálási rendjének szabályzatait. A müncheni szakszabályzatát le is fordította magyarra. Az esetleges alkalmazásra figyelemmel széljegyzetekkel látta el, melyek a hungarika szempontok kiemelésére szolgáltak volna. Végül mégsem emellett döntött, hanem a bécsi udvari könyvtár folyószámos rendszerét fogadta el, mely lehetőséget nyújtott az egymáshoz tartozó gyűjtemények együtt-tartására. A könyvtár ugyanis ekkor még különböző nagy magángyűjtemények konglomerátuma volt. Széchényi Ferenc két gyűjteménye: a hungarika könyvtár és a külföldi anyagot tartalmazó ún. soproni téka, az Illésházy-, a Jankovich- és a Horvát-könyvtár, valamint kéziratok, oklevelek, térképek, metszetek, melyek az említett nagy gyűjtemény-együttesekhez tartoztak. Ehhez járult a kötelezpéldányok ha nehezen is, de mégiscsak szaporodó állománya és az a kevés vásárlás, amit Széchényi Lajos alapítványa 1827 óta lehetővé tett. A különböző fondok együtt-tartásának gondolata nemcsak Mátray hagyománytisztelőtől fakadt, ebbe az irányba szorították egyes magángyűjteményekhez kapcsolt bizonyos jogi megkötöttségek is. Mátray a müncheni szakcsoportok szerinti szétválogatást csak Széchényi hungarika-gyűjteményében alkalmazta, míg a többi gyűjtemény elrendezésénél megelégedett egyelőre egy nagyjából méret szerinti elrendezéssel. Az 1860-as évek közepére jutott el végül a könyvtár abba az állapotba, hogy 1866-ban az olvasótermet meg lehetett nyitni. Katalogizálva volt akkor a különválogatott kéziratos-állomány és a Széchényi-féle hungarika könyvtár, de még mindig feldolgozatlan volt mintegy 70.000 kötet könyv, valamint oklevelek, hírlapok, kinyomtatványok hatalmas tömege és a kötelezpéldányok jelentős része.

Ezt az eredményt is csak nagy nehézségek árán lehetett elérni. A forradalom és a szabadságharc alatt a rendezési munkák szüneteltek, hiszen minden erőt az állomány védelmére és őrzetére kellett fordítani. Amikor 1849 májusában a császári tüzérség Budáról lövetni kezdte Pestet, az állomány legértékesebb részét gyorsan ki kellett válogatni és biztonságba helyezni. A későbbi rendezési munkákat jelentős mértékben hátráltatta, hogy a könyvraktári termék egy része

még nem volt bebútorozva, a könyvek a földön heverték vagy ideiglenes polcon 2-3 sorban egymás mögött szorongtak. A köttetés a húszas évektől gyakorlatilag szünetelt, s csak az 1850-es évek közepétől indulhatott meg szerény mértékben.

Míndközben a tudományos körök egyre nehezebben fogadták el, hogy a Széchényi Könyvtár állománya gyakorlatilag hozzáférhetetlen. A fellendülőben lévő történeti kutatásoknak nagy szükségük lett volna elsősorban a kéziratos kútfőkre, de a hungarika-könyvtár anyagára is. Egyre több panasz hangzott el, a könyvtári feldolgozó munkát lassúnak, a múzeum vezetését erélytelennek ítélték. A könyvtárat az ötvenes években osztrák szakértői bizottság, a hatvanas években két ízben már magyar vezetőségű országos bizottságok vizsgálták felül. Eredményességük kétes értékű: az ötvenes években lehetetlen követeléseket és határidőket írtak elő Mátray részére, a hatvanas években dicséretet és elismerést kaptak, de hathatós segítséget nem. A könyvtárat ugyan sikerült megnyitni 1866-ban, s már a személyzet is hat főre szaporodott (ebből kettő szolga, takarítási és raktározási teendőkkel megbízva), de ez a személyzet még mindig nem állt arányban a tennivalókkal, s messze nem volt elegendő a hátralékok feldolgozására. Mátray Gábor a kritikát is, a dicséretet is szelíd beletörődéssel fogadta, de feljegyzései, jelentései arról tanúskodnak, hogy mindig pontosan tudta, mi a könyvtár érdeke, és mik lennének a legfontosabb tennivalók. Nem az ő hibája, hogy javaslatai sorra buktak el a pénztelenség, de gyakran a közömbösség folytán. Ő az olvasóterem 1866-os megnyitását is elhibázottnak és korainak tartotta, szerinte a könyvtárat csak akkor kellett volna megnyitni, amikor más a teljes állomány fel van dolgozva.

Az 1867-es kiegyezéssel új korszak kezdődött a könyvtár életében. A közoktatás, a tudomány és közművelődés ügyét a nemzet felemelkedése zálogaként tekintő új kulturális miniszter, Eötvös József személyesen vette kézbe a Nemzeti Múzeum és benne a Széchényi Könyvtár ügyét. A Múzeum élére kinevezte Pulszky Ferencet, a reformkori nagy nemzedék kiemelkedő képviselőjét, s kijelölte a könyvtár újjászervezésének, az állomány egységes elvek szerinti feldolgozásának módját is. Ez volt a már említett müncheni szakrendszer, a bajor udvari könyvtár rendszere, melyet Eötvös személyesen, a könyvtár egykori olvasójaként is jól ismert.

Mátray ekkor már 70 éves, megfáradt, idős ember, aki bizonyára nem volt mentes némi konzervativizmustól, merevségtől sem. Nem értett egyet a müncheni szakrendszernek az egész állományra kiterjesztett bevezetésével, hiszen ez egész addigi munkájának megsemmisítését jelentette volna. Ő továbbra is a kevésbé helyigényes, egyszerű folyószámos, az egyes összefüggő magángyűjtemények együtt-tartását lehetővé tevő raktári felállítást tartotta célszerűnek – míg Eötvös szeme előtt egy szigorú szakrend szerint elrendezett, egységes nagy gyűjtemény lebegett, melyben a provenientia elve többé nem rendezési szempont. Ez volt a kor Európa-szerte elfogadott könyvtári rendezési elve is, a nagy nyugat-európai könyvtárakat ennek szellemében rendezték át a 19. század folyamán. Ennek elfogadásával és következetes keresztülvitelével lett 1875 végére a Széchényi Könyvtár egy állományában egységes, a szigorú német katalógizálási szabályokat követő betűrendes katalógussal ellátott, raktárában szakok szerint felállított gyűjtemény. Mind Mátray, mind Eötvös elgondolásában szerepelt egy

szakkatalógus létrehozása is, erre azonban sem akkor, sem az elkövetkező hatvan évben nem volt lehetőség. A szakkatalógust részben pótolták a müncheni rendszerű szakrepertóriumok, amelyek lényegében helyrajzi katalógusok voltak, s a könyvek raktári felállítását tükrözték. Az eligazodás bennük igen nehézkes volt, hiszen 111 szaknak 111 kötet felelt meg, de minden szakon belül három méret volt, és minden méreten belül újra kezdődött a betűrend. Az új gyarapodás elhelyezése beékeléses rendszerrel történt mind a raktári polcokon, mind a szakrepertóriumokban. Ez a gyakorlat a szakrepertóriumokban zavarokhoz, a raktárakban a könyvek örökös mozgatásához, átrendezéséhez vezetett.

Mikor a rendezés nagy munkája megindult, Mátray Gábort egyszerűen félreállították, s a munka vezetését Barna Ferdinánd segédőrrre bízták, akit kivettek Mátray Gábor felügyelete alól. Barna Ferdinánd tíz rapidíjast kapott segítségül, s a munkálatokat legfelsőbb szinten miniszteri biztos felügyelte. Mátrayt nem lehetett nyugdíjba küldeni, hiszen valakinek a kurrens ügyeket is el kellett látni, és az olvasótermet is működtetni kellett. A könyvtárban így kialakult kettősség áldatlan helyzetet teremtett, melynek legfőbb szenvedője természetesen az idős Mátray volt. Egy 1870-ben kelt feljegyzésében így írt: „... megfosztva látom magamat a segédezőktől s mind az olvasda teendői, mind más munkák végzése kétszeresen súlyosodott rám.” Egy magánlevelében helyzetét így jellemzi: „Azon mostoha és nyomasztó körülmények, melyek közel három év óta múzeumi hivatalomat folyvást tartólag terhelik...”, majd így fejezi be: „... a könyvtár körül folytonosan teendő sok munkát magamnak kell ismét, úgy, mint lehet, végezniem. Ez jelenlegi állása a Széchenyi országos könyvtár első és fő őrének. Képzelteti Ön, mily kedves állomás az ilyen.” 1872-es évi jelentése fényt vet arra is, hogy a megterhelő munka mellett még azt is el kellett viselnie, hogy a könyvtár dolgai feletti tájékozottságát elvesztette: „Sajnálom – írja – hogy tökélyesen kimerítő tudósítványt nem nyújthatok azon oknál fogva mert az utolsó három év alatt nem minden esemény és rendelet közöltetett velem, mi a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárát illetné.” Némi vigasztalásul szolgálhatott számára, hogy a Konstantinápolyból hazakerült négy Corvina-kódexet ő mutathatta be az Akadémián egy felolvasó ülés keretében. Ez volt Mátray Gábor utolsó szereplése a Magyar Tudományos Akadémián, 1870 januárjában.

1873-tól az idős Mátray Gábor sokat betegeskedett, s 1874-től már utódlása került szóba. Ő még akkor is a Széchenyi család szeniorjának, gróf Széchenyi Kálmánnak támogatását kérte, hogy ne kelljen nyugalomba vonulnia. Válaszában Széchenyi Kálmán tapintatosan adta tudtára, hogy a nyugdíjazás ellen nem tehet semmit, de bízik abban, hogy a főhatóság, azaz a minisztérium méltányosan fog vele szemben eljárni, hiszen „egy 38 évi buzgó és eredménydús szolgálat jutalma forog kérdésben.” Mégsem így történt: Mátrayt 1875. március 1-i hatállyal nem teljes fizetéssel – ami tekintettel Mátray állására és hosszú szolgálati idejére, az akkori szokás szerint természetes lett volna – hanem alacsonyabb, 1.200 forintos évdíjjal nyugdíjazták, igaz, megtoldva egy királyi tanácsosi címmel. Ugyanakkor kötelezték arra, hogy május 1-ig adja át szolgálati lakását a múzeumban. Mátraynak ez fájt legjobban. Az, hogy életének végét nem a Múzeum falai között várhatta be, úgy hatott rá, mint egy kiüzetés. „Én már hivatalomtól elbúcsúztam – írta Széchenyi Kálmánnak – s most oda irányozvák gondjaim, hogy az említett csekély évdíj erejéig a mostani kedvezőtlen időjárás és a szál-

láskeresés szokatlan ideje dacára valahol lakást találjak, hol hátralevő öreg napjaimban ősz fejemet nyugodtan lehajthassam.” Széchényi Kálmán válaszában megígérte Mátraynak, segít abban, hogy a Széchényi-család évjáradékkal könnyítsen megélhetési gondjain. Körlevelében kérte fel a Széchényi család tagjait a gyűjtésre „egy elaggott hű szolga javára”. Fennmaradt a gyűjtést regisztráló ív, mely szerint 12 Széchényi gróf összesen 360 forintot tudott összeadni, és ezt sem évi megajánlasként, hanem csak egyszeri adományként, hivatkozva a nehéz időkre. Mátray Gábornak azonban már nem volt szüksége évjáradéokra. Az adományt a beteg Mátray helyett az őt ápoló unokahúg köszönte meg 1875. július 17-én kelt levelében. Mátray Gábor még aznap este elhunyt. A Vasárnapi Újság nekrológ-írójának volt igaza, amikor ezt írta: „... az a kis rekeszték, melyet a könyvtár előtermében elfoglalt s hol évtizedeken át dolgozott, az ő életfeltétele volt. S midőn onnan kilépett, a széles és tág világi életet csakhamar egy még szűkebb rekesztékkel kellett fölcserélnie. ... Benne egy ma már feledésbe merülő korszak egyik legérdemesebb munkása szállt sírba.”

Mátray Gáborral egy olyan ember távozott a könyvtár éléről, aki a gróf Széchényi családdal még személyes kapcsolatban volt, s az alapító Széchényi Ferenc elgondolását és végakarátát a leghívebben képviselte. Jellemző, hogy a könyvtár eredeti célját és értelmét – azt tudniillik, hogy magyar nemzeti könyvtár legyen – még a minisztériummal szemben is erélyesen megvédte. Eötvös elgondolásában ugyanis kezdetben egy egyetemes gyűjtőkörű, nagy tudományos könyvtár eszméje szerepelt, s ilyenre szeretne volna formálni a Széchényi Könyvtárat is. Ennek az elképzelésnek később is akadtak szószólói, így Mátray még 1873-ban, két évvel Eötvös halála után is egy, minisztériumnak szóló jelentésében jónak látta keményen védelmére kelni az eredeti, Széchényi Ferenci elveknek. „Kötelességemnek érzem – írja – most, midőn még nem volna késő az utódok netaláni vádjának elkerülése”, felhívni a figyelmet Széchényi Ferenc alapító levelére és az általa kiadott nyomtatott katalógusokra, melyekből „világosan kitűnik a Múzeumi Könyvtárnak rendeltetése, körének terjedése és határa. Kitűnik azokból, hogy a példátlan hazafiasságú grófnak nem volt szándéka egyetemes, hanem magyar könyvtárral ajándékozni meg a hazát...” E hungarika-könyvtár azonban nemcsak a szorososan vett magyar műveket volt hivatva gyűjteni, hanem mindazon tudományos műveket, melyek ha csekély mértékben is, de magyar vonatkozásúak voltak. De, határozottan nem volt szándéka Széchényinek „Pesten egy második s iszonyú költséget igénylő egyetemes könyvtárat alapítani, hanem csak egy külön magyar könyvtárt, melyben minden, mi hazánkra s viszonyainkra vonatkozik, központosítva legyen.” Majd levonja a következtetést: „Ha tehát gróf Széchényi alapítványa fönntartandó s az irántai kegyelet meg nem semmithető, nem függhet tőlünk, kényünk-kedvünk szerint azt másként interpretálni, vagy éppen kiforgatni a könyvtár eredeti nemzeties jellegéből s attól örökre megfosztani.”

Mátray Gábor eredendően nem volt könyvtáros, de azzá lett. Előző életútjából magával hozta egyrészt tudós pályájának, másrészt közművelődési, kultúra-szervezői tevékenységének valamennyi tapasztalatát. E kettős fogantatás összetalálkozása egy könyvtáros személyiségében a legszerencsésebbnek mondható. Mátrayt magát is foglalkoztatta az, hogy milyen adottságokkal kell rendelkeznie egy jó könyvtáros. Ezt ő így fogalmazta meg: „A könyvtári hivatalnok járatos legyen nemcsak a Bibliographiában, hanem avval járó minden megkívántatott tudo-

mányban, habár nem a tökély legmagasb fokáig is, de legalább fő elemeiben. Legyen továbbá több nyelvben is járatos...” A könyvtárosi pálya hármas követelményét Mátray itt máig ható érvénnyel fogalmazta meg: 1) könyvtári-bibliográfiai szakismeret, 2) mindenoldalú általános műveltség, tájékozottság, 3) több nyelv ismerete. Egy másik alkalommal Mátray azt is hangsúlyozta, hogy a könyvtáros rendelkezék „pontos szolgálati és kötelességérzettel”. E szigorú követelményrendszerrel azonban együtt kell járnia az anyagi megbecsülésnek is. „Ellenben fizetessenek tudományos műveltségű egyénhez méltólag – írja –, mert p.o. egy mostani segédörnek évdíja (600 pengőfr.) annyira sem elég, hogy naponként illő vacsorát ehessenek, nem hogy még családos ember lehessen” – írja 1868-ban.

Kevésbé tartják számon, s ezért itt és most hangsúlyoznunk kell: a Széchényi Könyvtár történetének első összefoglalása is Mátray Gábortól származik. 1868-ban jelent meg „A Magyar Nemzeti Múzeum korszakai” c. műve, mely elsősorban a könyvtárral foglalkozik. Ez a munka természetesen nem összefüggő és elemző könyvtártörténet, hanem az események krónikaszerű, időrendi leírása. Az utókor számára elsősorban adatgazdagsága és a szemtanú hitelessége miatt értékes.

Amikor Mátray Gábor hivatalba lépett, a kor szokása szerint esküt kellett tennie arra, hogy hivatali kötelességének híven fog eleget tenni. Az eskütétel szokása még igen sokáig fennmaradt a hazai közintézményekben, így természetesen a Széchényi Könyvtárban is. A mai könyvtáros nemzedék ezt már nem ismeri. Pedig nagyon hasznos lenne már a pálya kezdetén szembenézni azzal, hogy milyen kötelezettségekkel és milyen elvárásokkal kell számolnia annak, aki a könyvtárosságot választja hivatásul. Ehhez természetesen olyan társadalmi közeg is kell – kellene! – amely nem pusztá foglalkozási ágakban, hanem hivatásban és szolgálatban gondolkodik, s a 19. század reform-nemzedékét példaképének tekinti.

Somkuti Gabriella

Internet-kávézó Ady egykori törzshelyén

November 3-án nyitotta meg Internet-kávézóját a budapesti Goethe Intézet (1061 Budapest, *Andrássy út 24.*). A német kultúra kedvelői és az Internet szerelmesei számára kötetlen beszélgetéseket és ingyenes Internet hozzáférést biztosító találkozóhely a Goethe Intézet munkatársainak kezdeményezésére jött létre.

Az egykori „Három holló” helyén, Ady Endre törzshelyén, az újonnan átalakított <eckermann> kávézóban egyszerre három Siemens Nixdorf számítógép segítségével barangolhatnak az érdeklődők az információs „szupersztrádán”. A technikai feltételekről és támogatásról a Siemens magyarországi csoportjához tartozó Siemens Nixdorf, valamint a Silicon Graphics Internet laboratóriuma, a C³ Kulturális és Kommunikációs Központ gondoskodott. A Siemens Nixdorf két személyi számítógépet, egy szervert valamint a szoftvert, a C³ pedig az Internet kapcsolatot biztosítja.

A Goethe Intézet kávéházi vendégeit hétfőtől péntekig, naponta 8–19 óráig, az Internet iránt érdeklődőket pedig naponta 14–19 óráig várja.